

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách

cyklus diskusí s kritickou reflexí současné české společnosti

listopad 2008 - listopad 2009

www.usvitvcechach.cz

ČESKÝ JAZYK / ČESKÁ MÉDIA - o české žurnalistice a české literární tvorbě

On-line rozhovor s panem IVO MATHÉ

4. března 2009 14:00-15:00 hod., webové stránky týdeníku Respekt

Na téma české žurnalistiky a médií, české literatury i českého jazyka jste mohli diskutovat s Ivem Mathé, mediálním konzultantem, producentem a pedagogem.

Ivo Mathé (*1951) je producent, manažer, televizní autor, mediální odborník i vysokoškolský pedagog. Asistentem produkce v Československé televizi byl již před studiemi na Filmové a televizní fakultě pražské AMU, později v letech 1976-1990 byl vedoucím produkce. Do roku 1991 pracoval na pozici šéfproducenta uměleckých pořadů ČST, v letech 1992-1998 byl jmenován nejprve prozatímním a poté generálním ředitelem České televize. Současně zastával i funkci viceprezidenta Evropské vysílací unie (European Broadcasting Union / EBU) se sídlem v Ženevě (1995-1998). V letech 1999-2003 vedl Kancelář prezidenta republiky (více o osobnosti zde).

On-line rozhovor navazuje na cyklus diskusí pořádaných Masarykovou univerzitou, Divadlem Husa na provázku a občanským sdružením DIALOG centrum, o.s. pod názvem "KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách", který je věnován reflexi současné české společnosti u příležitosti dvacátého výročí listopadových událostí roku 1989 a poběží od listopadu 2008 do listopadu 2009. Cyklus začal 8. listopadu 2008 diskusí "Prolog s Václavem Havlem". Více na www.usvitvcechach.cz.

(On-line rozhovor je hodinový, je tedy časově ohraničen, proto výběr dotazů a také rozsah odpovědí je na odpovídajícím. Rozhovory podléhají pravidlům diskusního fóra uvedeným v obchodních podmínkách.)

Jaký je Váš názor na kvalitu české žurnalistiky v ekonomické oblasti?

D. Nettwallová (d.nett@seznam.cz)

Z mého pohledu jde o velice důležitou novinářskou disciplínu, které se věnuje – zřejmě kvůli značné pracnosti – jen velmi málo kompetentních autorů. Většinou se média obracejí na takzvané analytiky, vesměs z bank či komerčních subjektů, kteří vloni totálně zklamali a měli by na dlouho vypadnout ze seznamu respondentů a příspěvovatelů. Navíc vždy reprezentují zájmy svého zaměstnavatele. Avšak někdy je tahle otevřenost vítanější, než rádobý nezávislé články některých ekonomických redaktorů, z nichž účelovost, povrchnost, nedostatek informací a často i lobbying sálá.

(Odpovězeno: 04.03.2009 13:59) Ivo Mathé

Dobry den, co byste poradil literarnim casopisum v soucasne situaci? Ministerstvo kultury omezilo dotace na vydavani casopisu z 20 na 9 millionu. Nejsou to de facto likvidacni granty? Jak byste se zachoval jako krizovy manazer? Je nejaka cesta, nebo budeme i nadale zehrat na maly stat, který neda a neda procento na svoji kulturu? Dekuji za odpoved, Ivona Paloukova

Ivona Paloukova ()

Velmi těžká otázka. Bez času na dlouhé rozmyšlení. Vyvinul bych tlak na ministerstvo, vždyť jde de facto o velmi malou částku, za jejímž snížením lze skutečně vystopovat minimálně trest za nezávislost. Zveřejnil bych detaily a data o vývoji – tak jako tak – nízkých dotací. Pokusil bych se oslovit těch několik málo zbývajících mecenášů, aby alespoň na chvíli pomohli. Pokusil bych se ještě stlačit i tak nízké náklady, třeba za cenu omezení obsahu či formátu. Nu, z žádné rady nemám dobrý pocit...

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:06) Ivo Mathé

Pane Mathé, jaký vliv mají podle vás média na útváření názoru lidí? Do jaké míry manipulují a ovlivňují naše chování a rozhodování?

KH ()

Mají, tuto skutečnost již mnoho let potvrzují i nejserióznější sociologické průzkumy. A značný vliv mají bohužel i média bulvární. Manipulaci však příjemce/čtenář/divák/posluchač musí bohužel očekávat ze všech stran, ač se zdroj informací tváří kdovíjak solidně. Někdy musíme počítat i s manipulací nevědomou, způsobenou naivitou či nepozorností žurnalistů. Nejlepší, avšak nešikovné, je neustálé sledování a porovnávání více zdrojů. Občan se tak stává sám sobě novinářem... Ale taky sám sebou.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:09) Ivo Mathé

Pane Mathé, jak si dnes vážíme a opečováváme český jazyk jako nástroj komunikace a dialogu?

Kabinet Havel ()

Pořádná odpověď by vydala na diplomní práci, neboť nástupem internetu a dalších elektronických komunikačních prostředků došlo k brutálním zásahům do standardu všech jazyků, natožpak do velmi komplikované češtiny. Mně se zdá největším záporem naše stále se tenčící lexikální výbava. Nechte se beletrie!

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:13) Ivo Mathé

Dobrý den. pane Mathé, již při živé debatě v Brně pan Vladimír Just vystoupil proti tomu, jak naši politici dostávají prostor na názorových stránkách tištěných médií s tím, že tam rozhodně nepatří. Jakého názoru jste vy? Souhlasíte s tím, že v ČR dostávají politici v médiích příliš velký prostor a stávají se tzv. "recenzenty divadelní hry, kterou sami napsali"?

J. Havrda ()

Tento názor Vladimíra Justa je letitý a konsistentní. Nesouhlasil jsem s ním před patnácti lety jako dnes. Mým zásadním argumentem je povinnost – tedy alespoň v případě České televize a Českého rozhlasu – sloužit veřejnosti. Do ní rozhodně patří pravidelná konfrontace zvolených politiků s jejich předvolebními sliby, kvalitou jejich současného výkonu, povinností vysvětlit své kroky i úmysly. Mediální vystupování, veřejně se zodpovídat ze své služby a za své činy, samozřejmě nikoli podle vlastních přání či taktiky, ale před moderátorem, patří mezi základní odpovědnost politiků vůči voličům na všech úrovních. Tu bez aktivity médií naplnovat nelze. Ale zároveň by měla média přinášet dostatečný počet dalších debat, diskuzí, fejetonů, poznámek i analýz odborníků, osob s názorem stojících spolehlivě mimo establishment, v tom má Just pravdu.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:18) Ivo Mathé

Myslíte, že nějak pomohla česká média po roce 1989 s mravní a duchovní obrodou české společnosti?

Kabinet Havel ()

Zpočátku nezastupitelně; informace, názory a fakta přinášena poprvé po předlouhé době právě médiu – tehdy ještě takzvanými hromadnými sdělovacími prostředky – by se v takovém tempu a množství do společnosti jinak nedostala. A na počátku 90. let se ještě morálce, mravnosti, pravdě a lásce tolik spoluobčanů (a politiků) jako dnes nesmálo.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:24) Ivo Mathé

Naváží na dotaz pí. Paloukové o plánované likvidaci literárních časopisů - souvisí to vlastně i s tématem - český jazyk a média - v čem vidíte smysl existence těchto periodik a v čem vidíte smysl existence ministerstva kultury, když se svou činností možná zaslouží o zánik tohoto odvětví?

Libor Velichovský ()

Přítomnost právě těchto ohrožených časopisů je nezastupitelná. Jakkoli patří nákladem a možná i čteností mezi menšinové, každopádně spoluvytvářejí kulturní klima, na jehož deficitu se shodne mnohem větší část společnosti. Navíc: přerušení kontinuity právě v přínosu hodnot mívá neodstranitelné důsledky.

V případě ministerstva kultury bych byl v úsudku opatrnější. O jeho zrušení a následném rozdělení povinností na jiné resorty probíhá letitá debata. Teoreticky je možné vše, leč na koho bychom se obraceli a zlobili, kdyby takto logické dotace omezovalo třeba ministerstvo místního rozvoje? Možná jde spíš o „nečinnost“ než „činnost“ ministerstva kultury, které má – mimochodem – nižší rozpočet na rok 2009 ve srovnání s rokem předchozím.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:26) Ivo Mathé

Jací lidé se dostávají do popředí a jsou v médiích nejvíce vidět?

O jaké lidi a o jaká témata mají dnes média největší zájem?

Co je dnes základním principem společenského uplatnění?

KH ()

Jakkoli předchozí otázky i odpovědi poněkud paušalizovaly, jejich obsah lze snadno vysvětlit i obhájit. Základní princip společenského uplatnění podobně zjednodušovat nelze. Samozřejmě: prvním stranám tabloidů – včetně elektronických – vévodí novodobé celebrity. Ale politici i jinak veřejně činné osoby i osobnosti mají stále v médiích šanci, byť třeba v těch kvantitativně méně sledovaných. Mediálních institutů je totiž velké množství: od internetu přes televizi, rozhlasu až k těm nejrozmanitějším a nejpočetnějším, tedy tištěným, všelijak zaměřeným i tematizovaným.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:30) Ivo Mathé

Jak si stojí česká žurnalistika v porovnání se světovou? Znáte nějaké příklady pozitivních trendů v médiích ze zahraničí? Kde by bylo možné se inspirovat?

Kabinet Havel ()

žurnalistikou, zdá se, to již bývalo lepší doma i v zahraničí. Problémy, které jsem načrtl v několika svých odpovědích se nevyhnuly ani zemím s tradiční demokracií i vysokou mediální kulturou a gramotností. Avšak nadále existují ve Velké Británii, ve Skandinávii, v Austrálii, ale třeba i ve Švýcarsku a Německu, nadčasové mediální ikony s jen malým kvalitativním výkyvem. Pro nás stále ještě inspirace.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:35) Ivo Mathé

Mají média podle vás zásadní vliv na podobu současné češtiny? A jak je to se slovenštinou, má jí v českých TV stanicích ubývat, nebo by jsme si měli tento pozitivní pozůstatek minulosti zachovat? A měly by mít (minimálně ČT) televize programy, pořady vysílané v jiných jazycích, např. pro u nás žijící vietnamskou komunitu?

Martin Drahoš ()

Jedna z mých odpovědí se již osudu češtiny týkala. Rozšíříme-li pojem „médiu“ i na ta nejnovější, tj. internet a jemu blízké pomůcky, tak zásadní. A zdá se, že negativní.

Pro mou generaci slovenština není překážka, ale obohacení, pomoc. Zejména při porozumění dalším slovanským jazykům. Její absence tudíž záporně poznamenala generaci, která s ní již neměla každodenní kontakt. Navíc utrpěla víc než mladí Slováci, neboť kupříkladu ve slovenských televizích je čeština stále dost.

Česká televize vysílala v 90. letech – a do značné míry je tomu tak i dnes – cykly filmů v původním znění, pouze s českými podtitulky. Určitě by neměla přestávat, neboť nejde jen o nenahraditelný zážitek z původní zvukové

podoby filmového díla. Víc a víc diváků, zejména mladých, originální verzi rozumí. Podobně jako ve Skandinávii, kde se u převzatých pořadů používají výhradně podtitulky – a dokonce v několika jazycích. Za současných komunikačních možností, při takřka globalizované digitalizované satelitní distribuci signálů, příležitosti sledovat vysílání v mateřském jazyce rostou. Televize v čínštině už není problém ani u nás, brzy bude jistě i ve vietnamštině.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:39) Ivo Mathé

Promění současná světová finanční a hospodářská krize nějak významně tvář současných médií? Myslíte, že to vliv médií na společnost zvýší nebo např. neustálým přívalem protichůdných informací lidé na aktuální zpravodajství tzv. rezignují?

Věra Žehrovová ()

Někteří z nás již rezignovali. Bývá nad lidské síly i disponibilní čas lámat si hlavu a ničit nervy nad záplavou informačního balastu. Vytvořit si podložený vlastní názor je tak čím dál tím složitější.

Krize může mít na média spíše negativní dopad. Mnoho menších – méně větších – zkolabuje, většinou přežijí jen mohutná a kapitálově silná konsorcia, tudíž propojená s dalším byznysem. Tím se vydávané tituly či vysílané stanice stanou hlasnými troubami přeživších aktérů trhu bez klasických žurnalistických ambicí a hodnotových kritérií.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:43) Ivo Mathé

Dobrý den, co si myslíte o novinářích, kteří vytrhávají věty z kontextu a píší zkreslené a účelové zprávy? A co si myslíte o televizním zpravodajství na principu bulváru, zpráv bez hloubky nejen o tom jak se má jaká celebrita, které většinou ani lidi nezajímají a nakonec hopsající medvídek? Myslíte, že se někdy dočkáme zpráv, které budou pro lidi?

Lucka ()

Ti už se "novináři" je nazývají. Původní profesi přeměnili na infotainment a v nejhorších případech dokonce ubližují konkrétním lidem. Proto nelze ani o podobných mediálních produktech hovořit jako o „zpravodajství“. Zprávy lze ještě nalézt, spíše vyhledávat, z většího množství zdrojů dlouze porovnávat a používat vlastní zdravý rozum. Ráno pročtete čtyři české deníky a musíte si vše ještě ověřovat...

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:48) Ivo Mathé

Pomáhají média určovat směr vývoje české společnosti? Kam podle českých médií směřuje naše společnost? Jak se média během posledních dvaceti let proměnila?

Co Vám na dnešních médiích nejvíce vadí, co v nich nejvíce postrádáte?

Kabinet Havel ()

Ano. Někdy se dokonce pokoušejí směr určovat či definovat. Každá stanice či každý titul má – až na extrémisty - přes víceméně příbuzný trend konkrétní cíle různé.

Jak se média proměnila? Tak jako společnost. K médiím se však nálepky snadněji formulují. Především zbulvarizovala. Často začala podlézat laťku vkusu. Zřejmě v dojmu, že jinak nelze dosáhnout zisku. Nic proti profitu a trhu, ale nikdo se vlastně ani nepokoušel zjistit, zda serióznost a snaha o objektivitu není dlouhodobě též solidní artikl. Docela zbytečně, dle mého názoru, se začala komerčním stanicím blížit i Česká televize, která má peníze od nás, poplatníků, právě pro poskytování služby veřejnosti, nikoli ke zvyšování kladného hospodářského výsledku, tedy také zisku. Některé tituly se pak staly hlásknými troubami zájmů svých majitelů. Do všech pak pronikli agenti PR agentur, tedy vlivových firem, nebo si alespoň všude našli vstřícné redaktory.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:51) Ivo Mathé

Náš věk se nazývá informačním, myslíte, že jsme na jeho konci a čeká nás v blízké budoucnosti "posun" do další etapy, nebo jsme vlastně nevědomky teprve na jeho začátku?

Co pro vás osobně média znamenají?

Matouš Pýrek (ma.py@centrum.cz)

Nevím, zda jde o beze zbytku výstižnou terminologii. Spíš jde o dobu nadměrných komunikací. Informace už nestačíme ani vnímat, natožpak posuzovat a třídit. Z tohoto pohledu jsme spíš na počátku éry, kterou se spíš bojím charakterizovat. Svůj víceméně konzervativní pohled na média už zřejmě vzhledem k věku změnit nestačím.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:55) Ivo Mathé

Vzpomněl byste si na nějakou ryze českou charakteristickou věc objevující se pouze v české žurnalistice a médiích? A - myslíte že jsme již pohřbili tradici kvalitních českých žurnalistů?

V. Charvát ()

Už jsem dnes v nějaké předchozí odpovědi napsal: paušalizovat lze zřídka kdy.

Jako se nedomnívám, že existuje nějaká vlastnost obecně charakterizující český národ (navíc, co to dnes znamená?), tak podobně výrazný prvek neumím nalézt ani v české žurnalistice. A abych byl poctivý, musel bych studovat a sledovat systematicky větší množství rozličných zahraničních příkladů.

Samozřejmě, kvalitní novináři nejen nevymřeli, najdou se i mezi střední generací a mladými. Ale jejich poměr k oné armádě pisálků je hroznivý! 1:100? 1:200?

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:56) Ivo Mathé

Dobry den, zajimal by me vas nazor na kvalitu verejnopravni televize a rozhlasu. Koncesionar zatim mlci, kvalita nikoho nezajima. Dlae by me zajimal vas nazor na vliv politiku a politickych stran skrze medialni rady na verejnopravni media. Dekuji za vase odpovedi. Jakub Kraus Dekuji za vasi odpoved.

Jakub Kraus (jkraus@centrum.cz)

Máte na mysli Českou televizi a Český rozhlas? S adjektivem „veřejnoprávní“ mám totiž terminologický problém. Vaše otázka má platnost od zrodu obou institucí, to je již 17 let, a podle toho by vyhlížela i řádná odpověď. Dlouhá a přesto stěží vyčerpávající.

Poplatníci jsou právem kritičtí, za své peníze chtějí službu. Ale neboť se nejedná o „službu pro většinu, nýbrž pro každého“, jednou za čas, co možná nejčastěji, by měl mít každý koncesionář právo svůj pořad, odpoledne, večer, film, sport, celý den, muziku, dokumenty apod. nalézt. Jistě nikoli na všechny se může dostat nepřetržitě, či alespoň každodenně. Samozřejmě si myslím, že nabídku jak České televize tak Českého rozhlasu lze v mnohém vylepšit. V případě televizního vysílání mám i konkrétnější představu. Leč ani u ní si nejsem jist všeobecným nadšením.

(Odpovězeno: 04.03.2009 14:58) Ivo Mathé

Zdravím Vás. Velmi by mě zajímalo, co říkáte jakožto bývalý generální ředitel ČT na toho současného? Myslíte si, že by měl být Jiří Janeček v květnu znovu zvolen, nebo že ČT spíše škodí? Je vůbec normální, aby na tak důležitém postu byl bývalý komunistický novinář? Jde podle Vás ČT i díky němu " ke dnu"? Děkuji za odpovědi.

Šárka Dočkalová ()

Nu, škoda, že Vám nemohu poděkovat za dotaz, je krutý...

Nechtěl bych odpovídat coby bývalý generální ředitel ČT, ale jako obyčejný občan a poplatník (a navíc co možná nejslušnější). Nebyla by to dobrá volba, máte pravdu. Česká televize značně ztrácí prestiž. Což může dokonce leckomu vyhovovat.

(Odpovězeno: 04.03.2009 15:03) Ivo Mathé

Jaký je váš názor na fenomém českého dabingu? Zaznamenal jste i v této oblasti pokles kvality, nebo si ještě stále držíme prvotřídní standard?

Vy osobně byste kvalitní zahraniční filmy raději s kvalitním dabingem nebo s titulkami?

D. Košťál ()

Na počátku 90. let minulého století jsem s rozmachem distribuce a komerčního vysílání zahraničních filmových titulů registroval zásadní pokles kvality dabingu, z něhož se celý trh segmentované výroby (viz slavná "studia" po garážích a kouplénách) dabingu ještě dlouho vzpamatoval.

Tady patří díky České televizi, či spíše některým jejím producentům, kterým se podařilo přes mnohé útoky vysoký - a nákladný - standard udržet.

Hodně filmů právě ČT vysílá v původním znění s podtitulky, což je záslužné. Tradice a pohodlí diváka však hovoří u diváckých titulů pro dabing.

(Odpovězeno: 04.03.2009 15:05) Ivo Mathé

Zmínil jste se v souvislosti s českým jazykem o špatné lexikální výbavě...

...myslím, že to není způsobeno nedostatkem čtení beletrie, vždyť patříme k zemím, kde je nadprodukce knižních titulů a byznys "Levných Knih" jen kvete - nebude to spíše podléháním trendům ze strany překladatelů (čtenost pro větší okruh "spotřebitelů")?

Jste pro zavedení internetových adres s diakritikou?

I. Mikulec ()

Promiňte, měl jsem ovšem na mysli kvalitní beletrii a dobré překlady. Či spíše skvělé. Přes vysokou produkci rozličných knih i "knih" mám obavy, zda právě kvalitní literatura patří mezi nejčtenější.

Správný moment pro přechod na skutečně českou verzi internetu - s diakritikou - jsme zřejmě propásli. I když v mobilních telefonech se začala v nabídce vyskytovat též později a někteří jsme ji začali využívat...

(Odpovězeno: 04.03.2009 15:12) Ivo Mathé

Jaký model vztahu politici-média by tedy podle Vás měl být optimálním? Stoupá vzájemná nedůvěra nebo je to evergreen napříč historií? Má tu být snaha o nápravu či zlepšení, nebo si myslíte, že to funguje podle nastavených parametrů správně?

Karel Vajda ()

Aktuální vztah politici vers. svobodná média mi připadá jako kombinace evergreenu (tenze se vyskytovaly vždy) s dynamikou vzájemné nedůvěry vyplývající z překotného vývoje. Ač někdy jde pouze o inscenaci: tam, kde situaci berou do svých rukou spin-doctori a manipulátoři z obou stran.

Měly by existovat, alespoň s ohledem na občany, oboustranná snaha

o zmírnění tak ostré interakce, ostatně ve jménu obsahu.

Média nesou svoji část odpovědnosti, rád bych zde stručně odpověděl na jeden dnes položený - leč přeskočený - dotaz:

"Co Vám na dnešních médiích nejvíce vadí, co v nich nejvíce postrádáte?"

Vadí mi: zbrkllost, manipulace, nepřesnost, neserióznost, nafoukanost.

Postrádám opaky toho, co mi vadí.

(Odpovězeno: 04.03.2009 15:17) Ivo Mathé

Odkaz: <http://respekt.ihned.cz/rozhovory/c1-35757170-o-ceske-zurnalistice-s-ivem-mathe>